

1) Ειδικές

Γενικά

Οι ειδικές προτάσεις είναι δευτερεύουσες ονοματικές ή ουσιαστικές προτάσεις που λειτουργούν ως συμπλήρωμα στο ρήμα ή άλλο ρηματικό τύπο, απαρέμφατο – μετοχή, πρότασης (συνήθως κύριας). Είναι προτάσεις κρίσεως και δέχονται άρνηση ού.

Εισαγωγή

ὅτι (= ότι): δηλώνει αντικειμενική – πραγματική κρίση), ὡς (= ότι δήθεν, ότι τάχα): δηλώνει υποκειμενική – πιθανή κρίση, ὡς ἄρα (= ότι τάχα, ότι δήθεν): εισάγει υποκειμενική, ξένη γνώμη, που αντικρούεται από τον ομιλητή ή τον συγγραφέα, εκφράζοντας έτσι έντονα τις αμφιβολίες ή τις αντιρρήσεις του για την ορθότητά της., ὅπως (σπανίως)

Προσέξτε! Φράσεις όπως: *εὐ οἶδ' ὅτι, εὐ ἴσθι ὅτι, δηλόν ὅτι, οἶδ' ὅτι* απέκτησαν με το χρόνο επιρρηματική σημασία και ισοδυναμούν με βεβαιωτικά ή επεξηγηματικά επιρρήματα, όταν μετά το σύνδεσμο ότι δεν ακολουθεί ρήμα.

Σπάνια (στον Ξενοφώντα) μπορεί να εισάγεται ειδική πρόταση με το σύνδεσμο *ὅπως*.

Εκφορά

Οριστική, όταν δηλώνει το πραγματικό, βέβαιο γεγονός.

Δυνητική οριστική (οριστική ιστορικού χρόνου + δυνητικό ἄν), όταν δηλώνει το μη πραγματικό – αβέβαιο γεγονός.

Δυνητική ευκτική (ευκτική όλων των χρόνων, εκτός από μέλλοντα + δυνητικό ἄν), δηλώνει το δυνατό να γίνει στο παρόν ή μέλλον.

Ευκτική του πλάγιου λόγου (ευκτική κάθε χρόνου), όταν το ρήμα της πρότασης από την οποία εξαρτάται η ειδική βρίσκεται σε ιστορικό χρόνο. Το περιεχόμενο της ειδικής πρότασης παρουσιάζεται ως υποκειμενική – προσωπική γνώμη.

Προσέξτε! Μετά από ιστορικό χρόνο μπορεί η ειδική πρόταση να εκφέρεται με οριστική και όχι ευκτική του πλάγιου λόγου, γιατί το περιεχόμενο της δευτερεύουσας έχει ισχύ και στο παρόν.

Επίσης, η εναλλαγή οριστικής και ευκτικής του πλάγιου λόγου δηλώνει βέβαιο (οριστική) και αβέβαιο (ευκτική) γεγονός

Η ευκτική του πλάγιου λόγου των ειδικών προτάσεων αντιστοιχεί σε οριστική ανάλογο χρόνο. Σύμφωνα με την αντιστοίχιση αυτή γίνεται και η μετατροπή μιας ειδικής πρότασης από πλάγιο λόγο σε ευθύ ή και αντίστροφα του ευθέος λόγου σε πλάγιο.

Συντακτικός ρόλος

Αντικείμενο σε προσωπικά ρήματα,

Υποκείμενο σε απρόσωπα ρήματα και απρόσωπες εκφράσεις,

Επεξήγηση σε ουδέτερο (δεικτικής) αντωνυμίας και σπανιότερα ουσιαστικού, το οποίο λειτουργεί ως υποκείμενο ή αντικείμενο του ρήματος της κύριας πρότασης, και το οποίο η ειδική πρόταση επεξηγεί

π.χ. Καὶ τοῦτο μὲν οὐκ ἄγνοῶ ὅτι ταῦτα [ἐστὶ] ἀποφθέγματα οὐκ ἀξιόλογα.

(μτφρ. Και βέβαια δεν αγνοώ αυτό ότι δηλαδή αυτές δεν είναι αξιόλογες εκφράσεις).

π.χ. Πρῶτον δὲ ἀποδείξω ὡς οὐχ ἵππευον.

(μτφρ. Πρώτα όμως θα αποδείξω ότι δεν υπηρέτησα ως ιππέας).

π.χ. Ἠγγέλθη ὅτι οἱ στρατιῶται οὐκ ἄν ἠβούλοντο ποιεῖν ταῦτα.

(μτφρ. Ανακοινώθηκε ότι οι στρατιώτες δεν θα ήθελαν να κάνουν αυτά).

Π.χ. Κῦρος ἔλεγεν, ὅτι ἡ ὁδὸς ἔσοιτο πρὸς βασιλέα μέγαν.

(μτφρ. Ο Κύρος έλεγε, ότι θα είναι μεγάλος ο δρόμος προς το βασιλιά).

2) Ενδοιαστικές

Γενικά

Ενδοιαστικές προτάσεις ονομάζονται οι δευτερεύουσες ονοματικές ή ουσιαστικές προτάσεις που λειτουργούν ως συμπλήρωμα σε ρήματα, και εκφράζουν ενδοιασμό ή φόβο ή δισταγμό για κάποιο πιθανό κακό ή κάτι το ανεπιθύμητο. Είναι κατά κανόνα προτάσεις επιθυμίας.

Εισαγωγή

μή (μήπως) – φόβος μήπως γίνει κάτι ανεπιθύμητο, μή ού (μήπως δεν) – φόβος μήπως δεν γίνει κάτι επιθυμητό

{ Οι ενδοιαστικές προτάσεις σπάνια είναι δυνατόν να εισάγονται και με το «*ὅπως μή*» όταν εκφέρονται με οριστική μέλλοντα ή υποτακτική και εκφράζουν φόβο μήπως γίνει κάτι. }

Εκφορά

Υποτακτική, όταν το ρήμα της πρότασης από την οποία εξαρτάται βρίσκεται σε αρκτικό ή και ιστορικό χρόνο, και σ' αυτή την περίπτωση δηλώνει φόβο που αναφέρεται στο μέλλον, δηλ. φόβο προσδοκώμενο, Ευκτική του πλαγίου λόγου (ευκτική όλων των χρόνων, όταν το ρήμα της πρότασης από την οποία εξαρτάται η ενδοιαστική βρίσκεται σε ιστορικό χρόνο), δηλώνει φόβο αβέβαιο που αναφέρεται στο παρελθόν. Η ευκτική του πλαγίου λόγου στις ενδοιαστικές, μεταφράζεται με υποτακτική,

Οριστική (σπάνια), δηλώνει φόβο για κάτι που είναι πια πραγματικό,

Δυνητική οριστική (πολύ σπάνια) δηλώνει φόβο για κάτι που μπορούσε να γίνει στο παρελθόν κάτω από προϋποθέσεις.

Δυνητική ευκτική (σπάνια) (ευκτική όλων των χρόνων εκτός από μέλλοντα + δυνητικό ἄν), δηλώνει φόβο για κάτι ενδεχόμενο ή πιθανό να γίνει κάτω από ορισμένες προϋποθέσεις.

Συντακτικός ρόλος

Αντικείμενο σε προσωπικά ρήματα, Υποκείμενο σε απρόσωπα ρήματα και απρόσωπες εκφράσεις, γ.

Επεξήγηση σε ουδέτερο (δεικτικής) αντωνυμίας και σπανιότερα ουσιαστικού, το οποίο λειτουργεί ως υποκείμενο ή αντικείμενο του ρήματος της κύριας πρότασης, και το οποίο η ενδοιαστική πρόταση επεξηγεί.

π.χ. Δείσαντες δὲ ἐκεῖνοι μὴ ἔς τὰς Ἀθήνας ἀποπεμφθῶσι καθίζουσιν ἔς τὸ τῶν Διοσκούρων ἱερόν.

π.χ. Εἰσιόντας δὲ πολὺς ὄχλος περιεῖχετο αὐτούς, φοβούμενοι μὴ ἤκοιεν ἄπρακτοι .

π.χ. Ὅκνῳ μὴ οὐκ ἂν ἔλθοιεν οἱ σύμμαχοι.

3) Πλάγιες Ερωτηματικές

Γενικά

Πλάγιες ερωτηματικές προτάσεις ονομάζονται οι δευτερεύουσες ονοματικές ή ουσιαστικές προτάσεις που εξαρτώνται από ένα ρήμα συμπληρώνοντας το νόημά του, και εκφράζουν ερώτηση σε πλάγιο λόγο. Είναι κατά κανόνα προτάσεις κρίσεως ή επιθυμίας. Παίρνουν ἄρνηση οὐ ή μή.

Εισαγωγή

ΟΛΙΚΗΣ ΑΓΝΟΙΑΣ

Μονομελείς

εἰ (ἄν),

ἐάν,

ἄν,

ἦν

Διμελείς

εἰ - ἦ,

πότερον - ἦ,

πότερα - ἦ,

εἴτε - εἵτε,

εἰ - εἵτε

ΜΕΡΙΚΗΣ ΑΓΝΟΙΑΣ

Ερωτηματικές Αντωνυμίες	Ερωτηματικά Επιρρήματα	Αναφορικές Αντωνυμίες	Αναφορικά Επιρρήματα
τίς, τί (προσοχή, πάντα με οξεία), πότερος, -α, -ον, πόσος, -η, -ον, ποιός, -α, -ον, πηλίκος, -η, -ον, ποδαπός, -η, -ον, πόστος, -η, -ον, ποσταίος, -α, -ον	πού, ποιί (= προς ποιό μέρος), πόθεν, πότε, τηνίκα (= κατά ποιά ώρα), πῶς, πῆ (= σε κάποιον τόπο, πού) πόσον	ὅς, ἦ, ὅ, ὅσπερ, ἦπερ, ὅπερ, ὅστις, ἦτις, ὅτι, ὀπότερος, -α, -ον, ὅσος, -η, -ον, ὀπόσος, -η, -ον, οἷος, -α, -ον, ὀποῖος, -α, -ον, ἡλίκος, -η, -ον, ὀπηλίκος, -η, -ον, ὀποδαπός, -η, -ον	οὗ (= πού), ὅπου, οἷ, ὅποι (= προς τα πού) ὄθεν, ὀπόθεν (= από πού) ὡς (= πώς) ὅπως (= πώς)

Εκφορά

Οριστική, δηλώνει το πραγματικό.

Δυνητική Οριστική (οριστική ιστορικού χρόνου + δυνητικό ἄν), δηλώνει το δυνατό να γίνει στο παρελθόν ή το αντίθετο του πραγματικού.

Δυνητική Ευκτική (σπάνια) (ευκτική όλων των χρόνων εκτός από μέλλοντα + δυνητικό ἄν), δηλώνει το δυνατό να γίνει στο παρόν-μέλλον υπό προϋποθέσεις.

Απορηματική Υποτακτική, δηλώνει απορία που αναφέρεται στο μέλλον.

Ευκτική του Πλαγίου Λόγου (ευκτική όλων των χρόνων, όταν το ρήμα της πρότασης από την οποία εξαρτάται η πλάγια ερωτηματική βρίσκεται σε ιστορικό χρόνο), δηλώνει το υποκειμενικό ή αβέβαιο στο παρελθόν.

{ Προσέξτε! Οι πλάγιες ερωτηματικές προτάσεις είναι δυνατόν να εκφέρονται σπάνια και με ἄν + Υποτακτική. }

Συντακτικός ρόλος

Αντικείμενο σε μεταβατικά ρήματα που σημαίνουν απορία (π.χ. ἀπορῶ, θαυμάζω, ἐρωτῶ, πυνθάνομαι), γνώση (π.χ. γινώσκω, οἶδα, αισθάνομαι, ὀρῶ, ἀγνοῶ), σκέψη, προσοχή (π.χ. σκοπῶ, σκοποῦμαι, σπουδάζω, βουλεύομαι, θεωρῶ, ἐξετάζω, ἐνθυμοῦμαι), φροντίδα, απόπειρα (π.χ. φροντίζω, ἐπιμελοῦμαι, προνοῶ, φυλάττομαι, παρασκευάζομαι, πειρῶμαι), αφήγηση, δείξη (λέγω, δηλῶ, ἀποκρίνομαι, δείκνυμι).

Υποκείμενο σε απρόσωπα ρήματα και απρόσωπες εκφράσεις.

Επεξήγηση σε ουδέτερο (δεικτικής) αντωνυμίας και σπανιότερα ουσιαστικού, το οποίο λειτουργεί ως υποκείμενο ή αντικείμενο του ρήματος της κύριας πρότασης, και το οποίο η πλάγια ερωτηματική πρόταση επεξηγεί.

π.χ. Σκέψαι ἐὰν τόδε ἀρέσκη

(μτφρ. Σκέψου αν αυτό σου αρέσει.)

π.χ. Λύσανδρος δὲ τὰς ταχίστας τῶν νεῶν ἐκέλευσεν ἔπεσθαι τοῖς Ἀθηναίοις κατιδόντας ὅτι ποιοῦσιν ἀποπλεῖν καὶ αὐτῷ ἐξαγγεῖλαι.

(μτφρ. Ο Λύσανδρος τότε διέταξε τα πιο γρήγορα από τα πλοία του να ακολουθήσουν τους Αθηναίους, και αφού παρατηρήσουν, τι κάνουν να πλεύσουν πίσω.)

π.χ. Ἄλλ' ἐκεῖνο ἴσως ἐννοεῖτε, πῶς ἂν τοῦτο γένοιτο.

(μτφρ. Αλλά και εκείνο ίσως σκέφτεστε, πως θα γίνονταν αυτό.)

π.χ. Καὶ ἠπόρει ὅτι χρήσαιτο.

(μτφρ. Και δεν ήξερε τι να κάνει.)

2οὺσες ΟΝΟΜΑΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ - Εργασίες

1. Να αναγνωρίσετε συντακτικά τις ακόλουθες δευτερεύουσες ονοματικές προτάσεις.

Ἀπορεῖς εἰ διδακτόν (έστιν) ἢ ἀρετή.

Ἐλογιζόμεν, ὅτι καὶ τούτου τοῦ ἀνδρὸς ἐγὼ σοφώτερος εἰμί.

Δέδοικα μὴ ὁ ἀσθενὴς τελευτήσῃ.

Ἦγγέλθη τοῖς στρατηγοῖς ὅτι φεύγοιεν ὑπὸ τοῦ δήμου.

Νῦν οὖν φοβούμεθα μὴ τὰ κράτιστα ἀπωλέσαμεν.

Οὐκ ἔχω τί λέγω.

Διηρώτα τὸν Κῦρον πότερον βούλοιο μένειν ἢ ἀπιέναι.

Ἦρετο ὅ,τι τὸ σύνθημα εἶη.

Λέγουσιν οἱ σοφισταί ὡς οὐδὲν δέονται χρημάτων.

Κίνδυνός ἐστι μὴ ὁ δῆμος ἀπόληται.